

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

УДК 347.77:004.9

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

В.А. Штанько

*адвокат, патентний повірений,
аспірант 4-го курсу кафедри кримінального права та кримінології
Львівського державного університету внутрішніх справ (м. Львів)*

ORCID 0009-0007-4253-443X

e-mail: viacheslav.shtanko@gmail.com

INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS PROTECTION UNDER THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION

V.A. Shtanko

*Attorney at Law, Patent and Trademark Attorney,
PhD student in the 4th year at the Department of Criminal Law and Criminology
of the Lviv State University of Internal Affairs (Lviv)*

ORCID 0009-0007-4253-443X

e-mail: viacheslav.shtanko@gmail.com

Анотація: питання охорони та захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації вимагають від урядів різних країн запровадження правового регулювання на випередження, оскільки швидкість і масштаби змін форм суспільних відносин не мають історичних прецедентів. Позитивні новації щодо регулювання ІІІ в авторському праві України потребують поширення цих підходів також на інші галузі права.

Ключові слова: інтелектуальна власність, цифрова трансформація, штучний інтелект, ІІІ, захист прав.

Annotation: *the issues of protecting and enforcing intellectual property rights under the conditions of digital transformation require governments of various countries to introduce anticipatory legal regulation, as the speed and scale of changes in forms of social relations have no historical precedents. Positive innovations in the regulation of AI in Ukrainian copyright law require the extension of these approaches to other areas of law.*

Keywords: *intellectual property, digital transformation, artificial intelligence, AI, rights protection.*

Цифрова трансформація суспільства все частіше згадується в різних контекстах у наукових дослідженнях по всьому світу. Штучна дихотомія полярних точок зору на цей процес одночасно породжує як невиправданий оптимізм щодо безпрецедентної в історії людства якісної зміни суспільства, так і необґрунтований песимізм щодо ординарності суспільних змін викликаних черговим витком цивілізаційного розвитку. Спроби переосмислення суті інновацій, творчого внеску, суб'єктності автора та багато інших ставлять перед сферою інтелектуальної власності питання, на які неможливо надати остаточну відповідь сьогодні. В той же час, основні тенденції та головні тренди зрозумілі вже зараз.

Як слушно зазначає О. О. Іваненко, цифрова трансформація є процесом впровадження цифрових технології в усій можливій людській діяльності, яка може проявлятися в автоматизації рутинних процесів, мінімізації R&D витрат, пришвидшенні реакції на кон'юнктуру середовища, що врешті змінює культуру, акцентуючись за підвищенні ефективності та продуктивності [11, с. 27]. Ми, як і раніше, вважаємо справедливим твердження, що цифрова трансформація суспільства вже пройшла точку неповернення, вона значним чином впливає на існуючі суспільні відносини та їх правове регулювання. Однак цей вплив не

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

призводить до появи нових суспільних відносин, а лише урізноманітнює все нові форми вже існуючих. Пришвидшення цифрової трансформації значною мірою обумовлено останніми результатами інструментів генеративного штучного інтелекту (далі – ШІ). Який не тільки змінює традиційні підходи до збору й обробки даних, а й значним чином впливає на генерування «нових» об'єктів у формах тексту, зображень, відео, музики тощо.

У своєму дослідженні історії людства Ю. Н. Харарі на прикладі аграрної революції демонструє, як нові форми суспільних відносин призводять до безпрецедентних кількісних і якісних змін, які очевидно не можливо підтримувати засобами, що були доступні до настання цих змін [16, с. 129–130]. Тому кажучи про незворотність маємо на увазі реальну неможливість повернення до стану, що передував, без значної втрати доступного забезпечення якості життя суспільства в цілому.

Вплив ШІ на креативні сфери вже є критичним, хоча й зовсім не обов'язково помітним й усвідомленим, як учасниками створення нового контенту, так і його споживачами. Ще у 2023 році згенеровані ШІ зображення перемогли на конкурсі фотографій [7] та образотворчого мистецтва [10]. Сьогодні, маючи наш поточний досвід, складно уявити як журі та інші учасники не помічали ознак роботи ШІ у наданих на конкурси зображеннях. Але справді важливим є не це, а усвідомлення того факту, що найближчим часом критерії творчого внеску, творчості, оригінальності будуть переглядатися. Встановлення наявності/відсутності участі ШІ в створенні об'єкту інтелектуальної власності станом на сьогодні перебуває за межами реально існуючих технічних можливостей судової експертизи (за виключенням прикладів очевидних ознак ШІ або прямого про це зазначення).

Головною відмінною рисою цифрової трансформації є швидкість, яка вимагає від урядів додаткових зусиль щодо правового регулювання «на випередження». Саме тому США, ЄС, КНР та інші стрімко змінюються не лише

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

для утримання лідерських позицій в подальшому розвитку ІІІ, а й для розробки загальних законодавчих стратегій його подальшого регулювання в своїх юрисдикціях, що, до речі, принципово відрізняються між собою [18, с. 598].

Місце участі ІІІ в сфері інтелектуальної власності є не на стільки очевидним, як це може здаватися на перший погляд. Різні країни дуже по-різному ставляться до цього. Одночасно необхідно визнати, що поточні позиції є далекими від усталених: у багатьох принципових справах судові процеси ще тривають. Наведемо лише кілька відомих професійній спільноті прикладів: міжнародна патентна заявка РСТ – одним і співавторів винаходу зазначений ІІІ [17]; зареєстроване Канадським відомством інтелектуальної власності авторське право на художній твір «SURYAST» – одним із двох співавторів є ІІІ [1]. США та Велика Британія відмовляються визнавати за ІІІ правосуб'єктність фізичної особи [2, 4], але як бачимо в світі вже існують приклади застосування протилежних правових підходів.

В Україні сфера інтелектуальної власності одна з небагатьох, що вже отримала законодавче регулювання ІІІ – стаття 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» присвячена праву особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою [12].

Відаючи належне праці авторів Рекомендацій щодо відповідального використання ІІІ: питання права інтелектуальної власності [15] та Білої книги з регулювання ІІІ в Україні: бачення Мінцифри [6] вважаємо вкрай важливим висвітлення питань використання ІІІ в майбутньому Законі «Про академічну доброчесність» [14]. На нашу думку правова визначеність у цьому питанні вкрай необхідна, внаслідок того, що поточна неврегульованість призводить до непотрібної самоцензури дослідника, який перестраховуючись від звинувачень в недоброчесності уникатиме будь-якого використання ІІІ в своїй діяльності.

Останні публікації колег демонструють потребу визначитися з приводу багатьох питань. Наприклад, доопрацювання згенерованого ШІ неоригінального об'єкту. В. В. Коваленко вважає, що за умови якщо таке доопрацювання було творчим, то фінальний результат може стати охоронюваним авторським правом твором [12]. В цілому погоджуючись з автором, розуміємо, що без відповіді залишається питання щодо долі такого авторства, а це вже напряду впливає на загальний строк охорони прав на об'єкт, порядок його реєстрації (в разі необхідності), долі роялті автора, спадкування майнових прав тощо.

Відбувається все більше судових спорів, пов'язаних з незаконним (на думку позивачів) використанням їх творів для навчання ШІ [9, 3]. Однак, остаточної практики з цього приводу ще немає. С. О. Глотов наводить аргументи на користь того, що під час машинного навчання ШІ фактично відбувається «читання» – форма користування твором на яке не поширюється право автора. Він справедливо звертає нашу увагу на те, що набагато більш важливим є результат, який генерує ШІ. Також він справедливо зазначає, що внаслідок певних акцентів у навчанні ШІ, останній може «імітувати» стиль і форму авторів на творах яких він навчався [8, с. 83–86]. Погоджуємось з автором, що в даному разі мова йде про неохоронювані авторським правом аспекти творчості, звісно в межах доки неоригінальний об'єкт набуває рис похідного твору. У цьому ж контексті необхідно пам'ятати, що можлива й принципово зворотна ситуація, коли ШІ навчається на даних, що є свідомою дезінформацією, спеціально створеною для формування його упередженості щодо певного питання третіми особами [5].

Як бачимо станом на сьогодні вплив цифрової трансформації є значним і вимагає діяти на випередження. Означені вище неврегульовані питання все частіше постають на практиці та потребують окрім теоретичного осмислення, конкретних законодавчих ініціатив, спрямованих на поліпшення захисту прав

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025
інтелектуальної власності в тому числі шляхом внесення змін як до цивільного,
так і до кримінального й адміністративного законодавства.

Література

1. Ankit Sahni, RAGHAV Artificial Intelligence Painting App —SURYAST, Reg. No 1188619 dated 01.12.2021. *Canadian Copyright Database* : веб-сайт. URL: <https://www.ic.gc.ca/app/opic-cipo/cpyrghts/dtls.do?fileNum=1188619&type=1&lang=eng>] (дата звернення: 18.04.2025).
2. Brittain B. US Supreme Court rejects computer scientist's lawsuit over AI-generated inventions, published 24.04.2023. *Reuters* : веб-сайт. URL: <https://www.reuters.com/legal/us-supreme-court-rejects-computer-scientists-lawsuit-over-ai-generated-2023-04-24/> (дата звернення: 18.04.2025).
3. David E. George R.R. Martin and other authors sue OpenAI for copyright infringement, published 20.09.2023. *The Verge* : веб-сайт. URL: <https://www.theverge.com/2023/9/20/23882140/george-r-r-martin-lawsuit-openai-copyright-infringement> (дата звернення: 18.04.2025).
4. Judgment Thaler (Appellant) v Comptroller-General of Patents, Designs and Trademarks (Respondent), published 20.12.2023. *UK Supreme Court* : веб-сайт. URL: https://supremecourt.uk/uploads/uksc_2021_0201_judgment_3f445a5dc7.pdf (дата звернення: 18.04.2025).
5. Special Report ‘Well-funded Moscow-based global ‘news’ network has infected Western artificial intelligence tools worldwide with Russian propaganda’, published 6 March 2025. *NewsGuard* : веб-сайт. URL: <https://www.newsguardrealitycheck.com/p/a-well-funded-moscow-based-global> (дата звернення: 18.04.2025).
6. Біла книга з регулювання ШІ в Україні: бачення Мінцифри, опубліковано 26.06.2024. Урядовий портал : веб-сайт. URL:

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025

<https://www.kmu.gov.ua/news/rehuliuvannia-shtuchnoho-intelektu-v-ukraini-mintsyfy-prezentuie-bilu-knyhu> (дата звернення 18.04.2025).

7. Глінн П. На відомому фотоконкурсі перемогла робота штучного інтелекту. Чи загрожує це всій індустрії фото? опубліковано 18.04.2023. *BBC News Україна* : веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cn3234dnr9do> (дата звернення 18.04.2025).

8. Глотов С. О. Авторське право в. штучний інтелект. Чи є машинне навчання використанням? *Цивілістична платформа*. 2025. №1 (4). С. 72–89.

9. Горlach П. Художники vs ШІ: суд розгляне позов митців про порушення авторських прав з боку генеративного ШІ, опубліковано 13.05.2024. *Суспільне культура* : веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/culture/744871-sud-pocne-rozklad-spravi-za-pozovom-hudoznikiv-pro-porusenna-avtorskih-prav-tvorcami-generativnih-si-instrumentiv/> (дата звернення: 18.04.2025).

10. Григор'єв М. Намальована штучним інтелектом картина перемогла у конкурсі. Це розлютило художників, опубліковано 01.09.2022. *MC.today* : веб-сайт. URL: <https://mc.today/uk/namalovana-shtuchnim-intelektom-kartina-peremogla-u-konkursi-tse-rozlyutilo-hudozhnikiv/> (дата звернення: 18.04.2025).

11. Іваненко О. О. Цифровізація як нова реальність в умовах соціальної нестабільності. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2024. № 3. С. 25–46.

12. Коваленко В. В. Авторське право або право особливого роду: правовий статус об'єктів, згенерованих штучним інтелектом, опубліковано 15.04.2025. *Юридична Газета online* : веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/avtorske-pravo-abo-pravo-osoblivogo-rodu-pravoviy-status-obektiv-zgenerovanih-shtuchnim-intelektom.html> (дата звернення: 18.04.2025).

13. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX (станом на 15.11.2024). *Верховна Рада України. Відомості Верховної*

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2025

Ради України. 2023. № 57. Ст. 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

14. Проект Закону про академічну доброчесність від 8 січня 2024 р. № 10392. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481> (дата звернення: 18.04.2025).

15. Рекомендації щодо відповідального використання ІІІ: питання права інтелектуальної власності, опубліковано 05.11.2024. *Міністерство економіки України* : веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=bd21c45a-a984-456e-b523-c03aa942dcb9&title=RekomendatsiiSchodoVidpovidalnogoVikoristanniaShi-PitanniaPravaIntelektualnoiVlasnosti> (дата звернення: 18.04.2025).

16. Харарі Ю. Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. Харків. 2016. 543 с.

17. Харчовий контейнер та пристрої і способи привернення підвищеної уваги: міжнародна патентна заявка PCT/IB2019/057809 від 17.09.2019, опублікована 23.04.2020. PATENTSCOPE database : веб-сайт. URL: https://patentscope.wipo.int/search/en/detail.jsf?docId=BR334751622&_cid=P11-LG2PMO-16392-1 (дата звернення: 18.04.2025).

18. Штанько В. А. Ефективність кримінально-правового регулювання відносин інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. Вип. № 8. С. 595–599.